

# Leif Sundström

## Käsityöläisyys kunniaan

Richard Sennett, *Uuden kapitalismin kulttuuri* (The Culture of the New Capitalism, 2006). Suom. Kaisa Koskinen. Vastapaino, Tampere 2007. 195 s.

**R**ichard Sennett palaa jälleen nykykapitalismin työkuulttuurin muutostilaan. *Uuden kapitalismin kulttuuri* on London School of Economicsin ja Massachusetts Institute of Technologyn professorin jonkinlainen yhteenveto aiheesta ja jatko-osa teokselle *Työn uusi järjestys* (2002; *The Corrosion of Character*, 1998). Kirja perustuu hänen viime vuosina Yalessa pitämilleen luennoille. Lopputuloksena on jossain määrin kertaava ja poukkoileva teos, joka viljelee paljon ajatuksia, mutta jättää niistä osan leijumaan ilmaan. Sennett kirjoittaa ajankohtaisesta ja suositusta aiheesta; Suomessakin uudesta työkuulttuurista ja työntekijöiden muuttuvasta identiteetistä on kirjoitettu jokunen kirja.

### Pajalta pelinappulaksi

Sennett toteaa työntekijöiden menettäneen otteensa omaan ammattitaitoonsa ja joutuneen jatkuvan kierrätyksen oravanpyörään. Vanhat institutionaaliset rakenteet on purettu ja työntekijät on jätetty heitteille jouston nimissä vailla heidän identiteetilleen olennaisia sosiaalisia sidoksia ja vertaisryhmiä. Sennett siis asettuu voimakkaasti niitä teoreetikkoja (mm. Bauman ja Castells) vastaan, jotka katsovat uuden globaalien kapitalismin ja tietoyhteiskunnan laajenemisen johtavan jonkinlaiseen vapauden lisääntymiseen. Tällainen vapaus on illuusio, joka johtaa vain työntekijöiden suurempaan avuttomuuden ja yksinäisyyden kokemukseen. Kyse on vain siitä, minkälaisen korviketäkertumisen he onnistuvat saamaan. Demokraattisen vuorovaikutuksen

lumeeseen peittyvä tiimityöskentely ja verkostoituminen päinvastoin lisäävät vallankäytön kasvottomuutta sekä työntekijöiden epävarmuutta ja turhautumista. Tuloksena on työn kulttuuri, jossa riskit kasvavat ja valta loppujen lopuksi vain kasautuu ylimmälle johdolle, mutta todellista vastuuta ei ota kukaan.

Uusi kapitalismi merkitsee Sennettille uusimpaan teknologiaan nojaavia ylikansallisia suuryrityksiä ja niiden hallitsemaa taloudellista maailmaa. Hän ei hyökkää suoraan uusliberalismia, verkostoitumista ja globalisaatiota vastaan, vaan viileästi esittää sen vaarallisimman sivutuotteen: työtä tekevän ihmisen, jolta on joustavuudella vedättäen riistetty ammatti-identiteetti ja joka on sitä kautta johdettu harharetkille kulutuksen oravanpyörään. Voittajina ovat lyhytnäköiset ja kyltymättömät sijoittajaileitit, joiden omanedunvoittelu lasku lankeaa myöhempien aikojen ja muiden maksettaviksi. Työntekijöiden aseman kautta koko yrityskulttuurin tila heikkenee, eli yritykset ovat nakertamassa omaa asuntoaan.

### Vastalääkkeit: kertomus, hyödyllisyys ja käsityöläisyys

Sennettin sävy on paikoitellen nostalginen ja hänen vastalääkkeensä ovat myös osittain kadonneen ajan etsimistä, yritys palauttaa vanhoja arvoja uuteen aikaan. Sennettin mukaan ensimmäiseksi pitää palauttaa narratiivisen liikkeen tunne, eli kertomus. Hän ottaa esimerkkinsä USA:ssa ja Isossa-Britanniassa toteutetuista yrityksistä luoda työntekijöille uudelleen jatkuvuuden ja kestävyuden tunne. Tämä on tapahtunut luomalla rin-

nakkaisinstituutioita, jollaiseksi on muodostumassa muun muassa ammattiyhdistysliike. Sennett uskoo, että ammattiyhdistyksistä tulee eräänlaisia työnvälitystoimistoja, jotka samalla toimivat työntekijöitä palvelevina ja tukevinä yhteisinä. Tämä on positiivinen visio ottaen huomioon, kuinka Reagan ja varsinkin Thatcher nöyryyttivät ammattiyhdistyksiä 1980-luvulla. Uusliberalismin helvetinkoneen jauhamina ammattiyhdistysten onkin varmasti otettava uusi rooli työntekijöiden elämässä, tai ne menettävät heidän sielunsa lopullisesti poliittisille helpoikeille.

Toinen palautettava asia on hyödyllisyys nimenomaan työntekijöiden itsensä kokemana statuksena. Esimerkkinä Sennett mainitsee Britannian sairaaloissa siivoavat maahanmuuttajanaiset, jotka tekevät työtä mieluummin julkisissa sairaaloissa

pienemmällä palkalla kuin yksityisissä sairaaloissa. Julkisella puolella he kokevat saavansa vastineeksi suurempaa yhteiskunnallista tunnustusta ja linkittyvänsä tiiviimmin brittiläiseen yhteiskuntaan. Voisi melkein sanoa, että brittiläinen yhteiskunta ei ehkä ansaitse näin hienoja ja arvonsa tuntevia siivoajia. Sennett korostaa ammattimaisuuden merkitystä työyhteisön lujittajana. Luja yhteisö saattaa merkitä enemmän kuin palkka ja varsinaiset työolot. Yhteisö on sitä vahvempi, mitä voimakkaampaa ammatillista ylpeyttä se tuntee. Mainioksi hyödyllisyyden tuottajaksi Sennett nostaa vapaaehtoistyön. Hänen positiivinen visionsa ei sisällä pohdintaa ammattiryhmien keskinäisestä kateudesta, kilpailusta ja vähättelystä.

## **Lopuksi**

Kaikkein haasteellisin nostalginen projekti on palauttaa käsityöläisyys takaisin työkuulttuuriin. Käsityöläisyyden Sennett määrittelee ”pyrkimykseksi tehdä jotakin asian itsensä takia”. Leviävä pinnallisuuden kulttuuri on tuhoamassa käsityöläisyyden; se on saavuttanut jo näennäisen voiton. Käsityöläisasenteen palaaminen sitoisi ihmiset takaisin työhönsä ja sitä kautta elämään. Pinnallisen poukkoilun ja ajan hermolla ajelehtimisen sijalle tulisi sitoutuva syventyminen ja ajattomuus. Sennett itsekin myöntää käsityöläisyyden palauttamisen olevan radikaali haaste ja poliittisesti vaikeasti toteutettavissa. Pinnallisuuden voitto on kuitenkin hauras, joten uusi lehti tulee kääntymään.